ట్నుంచి ఆ భాషలో చేసిన కృషీ కారణాలు. నీ జీవితాన్ని పరీక్షించుకో-నీ కెదైనా అభిమాన విషయముంటే అది నీవేం జేస్తున్నా నేనున్నానని వస్తూంటుంది.

నే: (కొంచెముంచి) నిజమే నండోయ్! నాకు విజయనగర సామ్రాజ్యమున్నా, దాని శిథిలరాజధాని నేటి హంపీయన్నా మహా అభిమానం. నే నేజ్ఞ్యానా దాని విషయమెత్తకుండా వుండలేను.

శ్రీ: అయితే పట్టి తెలుగుల్లోమటుకు నడవలేదా? ఇట్టాటి పద్యాలెన్నో వున్నాయ్. నా గ్రంథాల్లో—

" ఎట్టుపురాణము ల్బదియు
నెన్మిది; గూర్చితి వెట్టు వేదము
ల్గట్టితి వెర్పరించి; నుడి
కారము సాం పెపలార భారతం
బెట్టు రచించి తీవుబుషి;
వెట్టయితోక్కదినంబు మాత్రలో;
బొట్టకు లేక తిట్టెదవు
పు ణ్యకుణంబులరాశి కాళికన్"

నే: తెమిగు తిట్టెదవు అంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది. తెమరు తిట్టు కవిత్వం జిప్పారాయెప్పుడైనా.

శ్రీ: ఛీ! విధవపని! నే నిడ్డానే మోనని అంతా ఋషిసేవాండ్లుగాని, నా నోట నది వచ్చేదికాదు. అయినా, నాకేం కర్మం ఆ భ్రష్టకవిత్వం చెప్పడానికి, సర్వవిధాల ఆంధ్రలోకం నే నెట్లాంటి వాణ్ణైనా బ్రహ్మరథం పడ్తూంటే. అట్లా గౌరవించకుంటే చెప్పేవాణ్ణనికాదు. నాకది చాలా నీచకార్యంగా అగుపిస్తుంది. మనల్ని మెచ్చుకునే వాండ్లుంటారు. అది వాండ్లవాండ్ల అభిరుచులను బట్టివుంటుంది. మెచ్చుకోలేదని, మెచ్చి మేకతోలు కప్పలేదని, పదితిట్టడం సత్సాగుమలకు రామా? బ్రతికున్న వాల్లుగోజులు మంచివా డనుపిచుకోవడం మంచిదా, బ్రతికున్నా నాళ్లు ఎప్పుడు చస్తాడా అని, చచ్చింతర్వాత చచ్చాడ్రా, పీడ వదిలిందిరా అనుపించుకోవడం మంచిదా?

నే: అంటే, తిట్టకవులంటే మీకు నిరసనన్న మాట.

శ్రీ: వారిశైలి యిష్టమేగాని, నియమ బద్ధమైనవారు చెప్పిన తిట్టుకవిత్వం నాకుమంట. వారి గొప్పతనాన్ని కవిత్వవిషయంలో నే వర్ణిస్తూ ఒక నీపద్యం చెప్పి జ్ఞాపకం కూడాను.

నే: ఔను. జ్ఞప్తికి వచ్చింది. ఒక్క సందేహం: తమ గన్నతికాలం వాక్యార్థాలు చేస్తూ, ద్విజ్ఞాలేజస్తూ అనర్గళకవితాధాటనగుపరుస్తూ తమ తెదుల నెవరూ నిర్వజాల కడలిపోయేట్లు ప్రవర్తించారు. చివర కవితారసమాప్తివేళ మా శక్తి సామర్థ్యాలను స్వర్గంలో గూడా ప్రదర్శించక పోతామా అన్నట్లు 'దివి కవివరగుండియ ల్దిగ్గురనగ నరుగుచున్నాడు శ్రీనాథుడమరపురికి' అన్నారూ? అంత గర్వమెందుకండీ పెద్దలకు?

శ్రీ: మీకాలం వాళ్లతో చావొచ్చిందోయ్! మీకు తోచిందే మతంగాని యితర్లేమనుకుంటారోనన్నైనా విచారించగుగా! ఆంధ్రంలో వాడుకలో ఒక వాక్యముంది 'నేన్లేస్తే మనిషికా' నని. దాన్లో అర్థం గర్వమా, వాక్చాతుర్యమా? వీడొస్తున్నాడ్రో బాబూ, రేపట్నుంచి మన భరతం పట్టాడని బృహస్పతి గుండెల్లో రాయి బడేట్లు వెళ్తున్నాడంటే, దాన్లో చమత్కారమే ప్రధానలక్షణంగా పరిణమించాలి. అంతేగాని బృహస్పతంత మహనీయుడు తనకు గుడుస్తాడనుకునే వర్రివాడా యీ శ్రీనాథుడు? నీ నెన్నిజన్మలెత్తినా ఆ మహాత్ముణ్ణి తేరిచూడగలవా?

నే: చిత్తం; నాకర్థంసరిగా గాకన్నా; క్షమించండి. నే నిక సెలవు పుచ్చుకుని వెళ్లివస్తా. ఈ రోజే ప్రయాణమై వెళ్లి, త్వరలో తమ బావగార్ని కలుసుకోవాలి.

శ్రీ: సరే, వెళ్లిరా; ఆయన్తో ఎట్లా మాట్లాడ్తావో జాగ్రత్త! ఇట్టి అమాయకుడు, పరమ భక్తుడు, నిర్లిప్తుడు.

నే: చిత్తం. నొచ్చుకోకుండా...

శ్రీ: నొప్పికే ముంది. పాపం ఆయన చేసింది. సింగమనీ డాయనకుచేసిన మహాపకారాని కాపండితప్రభువు చక్కగా అనుభవించాడు. దివంగతుడైనాడు; వెల్లాండ విశిచివారి వంశం వేంకటగిరి చేరాల్సొచ్చింది. సరే వెళ్లిరా.

[నిష్క్రమణం]

"నియంతృత్వాల్లో విభేదాలు"

శ్రీ వేలూరి సహజానంద

డిక్టేటర్లు 20 వ శతాబ్దానికి పూర్వమూ ఉన్నారు. ప్రభుత్వ-చరిత్ర ఆదినుంచి డిక్టేటరు షిప్ ఏదో స్వరూపంలో సింహాసనంపై అధిష్ఠిస్తూనే ఉంటోంది. దేశంలో ఓ విప్లవం చెలరేగాక, వెనవెంటనే 'పార్లమెంటరీ' వ్యవస్థ కూలి, నియంతృత్వ మేర్పడటం జరుగుతోంది.

'స్వాతంత్ర్యము, సమానత్వము, సౌభ్రాతృత్వము' కోసం విప్లవధ్వజం ఎగురవేసిన ఫ్రాన్సుకు నెపోలియన్ డిక్టేట రయ్యాడు. చక్రవర్తి లక్ష్మికి, రాణికి మరణశిక్ష విధించిన దేశం నెపోలియన్‌కు కిరీటం పెట్టింది.

పూర్తి సామ్రాజ్యం లేకపోయినా టర్కీ స్వాతంత్ర్యస్థాపకుడు కెమాల్ అట్టార్క్ నియంత అయాడు.

1939 వరకు పోలండు, రుమేనియా... దేశాల్లోనూ డిక్టేటరుషిప్పే అధికారంలో ఉంది.

అయితే ఈ శతాబ్దంలో డిక్టేటరుషిప్పులు జర్మనీ, ఇటలీ, రష్యాల్లో— ఈ మూడుదేశాల్లోనే బాగా బలపడి నిలిచాయ్.

డిక్టేటర్లు అనగానే హిట్లరు, ముసోలినీ, స్టాలిన్ గుర్తుకు వస్తారు.

1919-39 సంవత్సరాలకు మధ్య ఈ ముగ్గురిని ఒకే కూటంగా ఎంచేవారు విమర్శకులు— ముఖ్యంగా టోరీ-విమర్శకులు. వీరితోపాటు 'ఫాసిస్టులు' (యుద్ధవ్యతిరేకులు).

అంతేకాదు వీరిలో కొంతమంది హిట్లర్, ముసోలినీలకంటె స్టాలినే ఎక్కువ దుష్టుడని; నాగరికతకు శత్రువని; పాశ్చాత్య, 'క్రైస్తవ' సంప్రదాయానికి పూర్తి వ్యతిరేకి అనికూడా తీవ్రంగా విమర్శించేవారు. ఇంగ్లీషు ప్రభువుల్లో (లార్డ్) ఒకాయన ఇలా తీవ్రంగా, అతి తీవ్రంగా విమర్శిస్తూ ఉండగానే రెండవ యుద్ధపు రణభేరి మోగింది. పాపం ఆయన వెంటనే సైన్యంలో చేరి, స్టాలిన్‌కంటె నాణెమనుకున్న హిట్లర్ సైన్యాలనే ప్రతిఘటించవలసివచ్చింది. దేశభక్తితో యుద్ధాని కురికిన ఆ ప్రభువు చివరకు యుద్ధభూమిలో చనిపోయాడు.

యుద్ధంవచ్చేదాకా హిట్లర్, ముసోలినీలే మిత్రులనుకున్నాడు. అలా అనుకుంది ఆయన ఒక్కడే కాదు. వారిలో కొంతమంది యుద్ధంలో చనిపోయారు. ఇంగ్లండులో హిట్లర్ కురిపించిన అగ్నివర్షంలో భస్మమైపోయారు. జీవించి ఉన్నవారు తమ మానసిక దృష్టి ఎంత భ్రాంతిలో చిక్కుకుపోయిందీ, రక్తపాతంలో స్పష్టంగా చూడాలిగారు.

1934 లో లాయడ్ జార్జి ఇలా ప్రకటించాడు:

"మానేస్తంగా జర్మనీని ఆహ్వానిస్తాము"

హిట్లరు ఆ ఆహ్వానాని కిచ్చిన జవాబుకు ఇంగ్లండింకా తెప్పరిల్లుకోలేకపోతోంది.

రెండు యుద్ధాలమధ్య కన్సర్వేటివ్ నాయకులు, యుద్ధవ్యతిరేకులు...వీరధీయులూ అవలంబించిన విధానంవల్ల హిట్లరుకు తగిన అవకాశం, వాతావరణం లభించటమేకాక, ఆయుధ సంపత్తికూడా లభించింది.

ఇంగండు పెట్టుబడిదారుల్లో ఓ ప్రముఖుడు సర్ ఆర్థర్ బాల్ఫోర్ స్పష్టంగా చెప్పాడు.

"జర్మన్ దేశస్థులు మళ్లీ యుద్ధం చేస్తారా? ఆ విషయంలో సందేహం ఏమీ లేదని నా అభిప్రాయం. అంతేకాదు, ఒకనాడు వారం వారికి ఆయుధసంపత్తి చేకూర్చవలసివస్తుందని కూడా నాకు తోస్తోంది."

ప్రభుత్వ ప్రతినిధులు (1919-'39 మధ్య కన్సర్వేటివ్‌లే ఎక్కువగా ప్రభుత్వ బాధ్యత వహించారు), రాజకీయ పండితులు, యుద్ధవ్యతిరేకులు...వీరి ప్రచారంమూలంగా నాజీజమ్, ఫాసిజమ్‌లకు యూరపులో, ఇంగ్లండులో సత్కారం లభించింది. అంతేకాక పెట్టుబడిదార్ల సహాయంకూడా సిద్ధించింది. హిట్లర్, ముసోలినీలు తనకు అంగబలం, అర్థబలం లభించినాయని మురిశారు. కన్సర్వేటివులు, వగైరా, హిట్లర్ ముసోలినీలద్వారా స్టాలిన్‌కు సంకెళ్లు బిగించవచ్చునుకున్నారు.

ఇట్టి మూఢత్వంమూలంగా తర్వాత ఎంతో విపత్తుకు అవకాశం ఏర్పడ్డది.

నాజీజం, ఫాసిజం, కమ్యూనిజమ్; హిట్లర్, ముసోలినీ, స్టాలిన్...అంతా దుష్టవర్గం!

ఈ ముగ్గురికి, ఈ మూడు సిద్ధాంతాలకు లక్ష్యాలు వేరు...పూర్వయుగాల్లోవలె, ఓ వ్యక్తి సర్వాధికారం తన పరం చేసుకొని, అధికార తృష్ణతో విజృంభించినట్టే ఈ ముగ్గురూ కూడా వ్యూహాలు పన్నుతున్నారని భ్రాంతిపడ్డారు.

నాజీజం, ఫాసిజంలకు, కమ్యూనిజానికి పోలిక ఎక్కడైనా ఉందా!

అయితే 'నాజీజం ఫాసిజంలతో శేరమాడవచ్చు. కమ్యూనిజంతో రాజీలేదు' (జె. డి. చాంబర్సు) ఈ ప్రవృత్తితోనే కన్సర్వేటివ్ మేధావులు, నాయకులు ప్రవర్తించి ఉంటారు.

మొదటి యుద్ధంమూలాన, తర్వాత ఒడంబడికలమూలంగానూ బాగా దెబ్బతిన్నదని, జర్మనీకి సానుభూతి కూపించినవారు హిట్లర్ విజృంభిణ చూసి విస్తుపోలేదు. సామ్రాజ్యవాదులైన తమజోలికి రాకుండా వుంటే చాలు. జర్మనీ తన పూర్వ ప్రతిష్ఠతో మళ్లీ సామ్రాజ్యాన్ని నిర్మించుకోవద్దూ? అలాగే ముసోలినీ.

కాని ఇక్కడే ఈ ఈస్ట్-ఇండియా-కంపెనీ-సామ్రాజ్యవాదులు పూర్తిగా పొరబడ్డారు. ఏదో ఒక్క పోలండు, ఆస్ట్రియాను ఆక్రమించి, అక్కడితో హిట్లరు టాంకులు ఆగిపోతాయనుకున్నారు. ఓ అబ్సీనియా అమాయక ప్రజలపై బాంబులు కురిపించిన ముసోలినీ విమానాలిక ముందుకు ఎగరక, రోమకు మళ్లుతయనుకున్నారు. హిట్లర్, ముసోలినీలకు భూదాహం హద్దులతో ఆగదు. ఊరికే ఇతర దేశాలను తమ ఆధీనం చేసుకోటమే కాదు వారి లక్ష్యం.

ఇంతవరకూ మానవకోటికి అభ్యుదయ మార్గాన్ని సూచిస్తున్న సిద్ధాంతాల నరికట్టి వాటి స్థానే తమ స్వజాత్యహంకార సిద్ధాంతాన్ని స్థాపించి, యావత్ ప్రపంచ ప్రజలనూ ఈ ఉత్తమ జాతులకు 'జోహుకుం' చేయించటమే వీరి లక్ష్యం.

జర్మన్లు ఆర్యులు. ప్రపంచంలో ఆర్యులు ఉత్తములు. ఇతర జాతులవారంతా క్షుద్రులు. ముఖ్యంగా 'జ్యూ'లు. ఈ యూదులను నిర్మూలిస్తేగాని జర్మనులకు శాంతి భద్రతలు లేవు. ప్రేమతో కంటె ద్వేషంతో ప్రజలందర్ని ఏకం చెయ్యొచ్చు. యూదులపై ద్వేషంతో జర్మను లందర్ని ఏకం చేసి, తన దారుణ, అమానుష సిద్ధాంతాల స్థాపనకు పూనుకోవచ్చు. ఇదీ హిట్లరిజం.

కొద్ది గొప్ప తేడాతో ఇటలీ ధోరణి ఇదే. ఇటువంటి సిద్ధాంతం ఇదివరలో ఏ రాజకీయ నాయకుడూ అవలంబించలేదు. జాతే (మతంతో ప్రమక్తిలేదు) ధిపత్యానికి ఆధారమనీ; తమ జాతే ఉత్తమమనీ; కొట్టి మానవసమాజంపై అధికారం తామే చెలాయించాలని సిద్ధాంతం చేసే ఈ నాజీజం, ఫాసిజం... వీటికి మానవమైనదేనా కమ్యూనిజం?

కమ్యూనిజంకూడా ఒక సిద్ధాంతమే. దానికి జాతి, మతాలతో సంబంధం లేదు. రష్యాలో అనేక జాతులవారున్నారు. యూదులున్నారు. జాతిభేదంవల్ల ఏ వ్యక్తికీ అపకారం లేదు. తమదే ఉత్తమజాతి అనే సిద్ధాంతం ఎప్పుడూ బోనివిక్కులు చెయ్యలేదు. అలాంటి అహంకార సిద్ధాంతానికి కమ్యూనిజం పూర్తిగా వ్యతిరేకం. మళ్లన్న కమ్యూనిజానికి నేత, జ్యూ. ఏవిధమైన, జాతి, మత, సాంఘిక, ఆర్థిక, స్త్రీ పురుష అసమానత్వాలకు కమ్యూనిజం చోటివ్వదు. కమ్యూనిజం ఈ వ్యత్యాసాలను నిర్మూలించి, సర్వ సమానత్వం స్థాపిస్తుంది.

అంటే, పరదేశ ఆక్రమణ, పరప్రజ పీడన కమ్యూనిజానికి లక్ష్యాలుకావు. ఏదో ఒక్క దేశంలోనే కాదు. ప్రపంచ మెల్లెడలాకూడా మానవకోటిని కుంగదీసే అన్యాయాలను తొలగిస్తుంది.

ప్రపంచంలో అన్ని దేశాలూ ఒక దానితో ఒకటి సమానం. ప్రజలందరూ ఒకటే.

నాజీజం ఇందుకు విరోధి.

ఈ మూడు సిద్ధాంతాల్లో స్త్రీ కెట్టి స్థానముంది?

భర్తను సుఖపెట్టటం; ఆరోగ్యవంతులైన బిడ్డలని కనటం....పత్నీత్వం....మాతృత్వం... ఇవే స్త్రీకి లక్ష్యం. 'రాజకీయాల్లో స్త్రీకి చోటులేదు' అన్నాడు ముసోలినీ, అదే ధోరణి హిట్లరుది. తర్వాత పరిస్థితుల ప్రాబల్యంవల్ల పరిశ్రమల్లో, యుద్ధంలోకూడా జర్మను స్త్రీలు పాల్గొనవలసివచ్చింది. కాని సిద్ధాంతిత్యా, స్త్రీ ఇలువాటి రాకూడదు. స్త్రీలు రాజకీయాల్లో పాల్గొనట మంటే ఆ విషయం ముసోలినీకి హాస్యాస్పదం.

కాని కమ్యూనిజం ఇందుకు పూర్తిగా వ్యతిరేకం. స్త్రీకి పురుషునితోపాటు సమానత్వాన్ని స్వాతంత్ర్యాన్ని స్థాపించింది, సాంఘికంగానే కాక, ఆర్థికంగా కూడా. స్త్రీని పూర్వయుగాల్లో మాదిరిగా నాజీజం, ఫాసిజం అణచిపెట్టినే కమ్యూనిజం స్త్రీని చిరకాల కారాగృహం నుంచి విడుదల చేసింది. ఎక్కడ ఇంకో విషయంకూడా చెప్పవచ్చును. 'ప్రజాస్వామిక రాజ్యా'ల్లో (అంటే సరిగా చెప్పాలంటే, బూర్జువాడిక్టేటరుషిప్ రాజ్యాల్లో) వ్యభిచారం హెచ్చు. కాని రష్యాలో బొనుపోను క్షీణిస్తోంది.

సాంఘిక, ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం స్త్రీకి లభిస్తే ఇక ప్రళయమే నని వాపోయేవారు, ఈ సంగతి గుర్తుంచుకోవాలి.

ఈమూడు సిద్ధాంతాలకు ఇంకో ముఖ్య వ్యత్యాసం ఉంది.

నాజీజం, ఫాసిజంకు డిక్టేటరు షిప్పే లక్ష్యం. జర్మను, ఇటలీ దేశస్థులకు ప్రభుత్వం ఆరాధ్య దైవం. కాని రష్యనుకు కాదు.

కమ్యూనిజానికి డిక్టేటరు షిప్పు లక్ష్యంకాదు. ఒక సాధనం మట్టుకే. లక్ష్యం ఏమిటి మరి? ప్రభుత్వ అధికారం ఏమాత్రం లేని సంపూర్ణ, స్వతంత్ర ప్రజాస్వామిక వ్యవస్థ. అప్పుడు కారయుతిమైన నాయకత్వం ఉండదు. నియంతృత్వం ఉండదు. ఆ వ్యవస్థను, అట్టి సంపూర్ణ స్వతంత్ర ప్రజాస్వామ్యాన్ని స్థాపించటానికి డిక్టేటరుషిప్ తాత్కాలికంగా తప్పని సరైన సాధనం. నాజీజం, ఫాసిజం ఇందుకు వ్యతిరేకం. ప్రజాస్వామ్యాని కవి అజన్మశత్రువులు.

గతసంవత్సరాలలో సోవియటు డిక్టేటరుషిప్ బిగువు కొంచెం కొంచెం సడలుతూ, క్రమేపీ రాజ్యాంగంలో ప్రజాప్రమేయం అభివృద్ధి చెందుతోంది. జర్మని. ఇటలీల్లో ఇది కన్పించదు.

తర్వాత నాజీజం, ఫాసిజమ్ యుద్ధం ప్రధానమైన కార్యక్రమం. పరహింసలోగాని మనుష్యుని ఔన్నత్యం వికసించదని ఆ సిద్ధాంతాల భావ్యం యుద్ధం అవసరమేకాక, కోరవలసింది. ఇందుకు కమ్యూనిజం వ్యతిరేకం. యుద్ధాలు లేని శాంతి సమాజాన్ని స్థాపిస్తుంది. యుద్ధాన్ని కోరదు. పూజించదు.

కాబట్టి ఏ విధంగా చూసినా నాజీజం, ఫాసిజంలకు కమ్యూనిజానికి సిద్ధాంతాల్లోగాని, లక్ష్యాల్లోగాని ఐక్యతలేదు.

రెండవ సంగ్రామంలోగాని ఈ విషయం కన్సర్వేటివ్ రాజకీయజ్ఞులకు బోధపడలేదు. 1939-45 మధ్య రష్యానుద్దేశించిన దుష్ప్రచారం, యుద్ధంలో రష్యాతో చేసిన నేస్తం ఈ దృష్టి దోషాన్ని రుజువు చేసినయ్.